

INTERVIEW DIRECTEUREN TBS-KLINIEK OVER GERUCHTMAKENDE INCIDENTEN

„De Kijvelanden verloor in 2017 haar onschuld”

● Johannes Visscher

Zet een tbs-behandeling zoden aan de dijk? Jazeker, zeggen Jasper Schetters en Joep Adank, directeuren van tbs-kliniek De Kijvelanden. Al is de dagelijkse praktijk vaak weerbarstig. „Voor sommige patiënten is het een behoorlijke opgave hun schild te moeten laten zakken.”

SERIE

In een tbs-kliniek

Deel vijf (slot) in een serie over tbs-kliniek De Kijvelanden. Vandaag twee directeuren aan het woord.

Tbs-kliniek De Kijvelanden, omringd door hoge populieren, ligt op een steenworp afstand van de Oude Maas. Een polderweg leidt naar het gebouwencomplex iets buiten Poortugaal. Wie de kliniek binnenkomt kan een beklemmend gevoel ervaren. De controlekamer bij de ingang hangt vol beeldschermen en camera's. Bezoekers moeten door een detectiepoort. In smalle gangen zijn medewerkers voortdurend in de weer met deuren vergrendelen.

De werkkamer van Jasper Schetters, directeur patiëntenzorg bij de tbs-kliniek, oogt wat relaxter. Een groot raam biedt uitzicht op een aangrenzend grasveld. „Soms hoor ik getik tegen mijn raam”, lacht Schetters, sinds 2022 directeur bij Forensisch Psychiatrisch Centrum (FPC, in de volksmond tbs-kliniek) De Kijvelanden. „Dan loopt hier een pauze rond. Die pikt naar zijn eigen spiegelbeeld.”

Samen met Joep Adank, directeur bedrijfsvoering binnen de tbs-kliniek, reageert Schetters op diverse geruchtmakende kwesties binnen de tbs-wereld en in De Kijvelanden.

Heeft een tbs-behandeling meerwaarde? Schetters, psychiater en zo'n zeventien jaar werkzaam binnen ggz-instelling Fivoor, waar tbs-kliniek De Kijvelanden onder valt: „Ja. Ik denk dat we als tbs-sector succesvol zijn. We beschermen de maatschappij met het behandelen van veroordeelden met psychiatrische problematiek. Het uiteindelijke doel is terugkeer in de samenleving.

Tbs-patiënten vervallen het minst in het opnieuwe plegen van misdrijven. De kans dat zij binnen twee jaar na de behandeling weer de fout in gaan is 19 procent. Voor gedetineerden die geen behandeling kregen ligt dat op 47 procent.”

De behandeling van tbs-patiënten kost veel geld. Je kunt redeneren: we sluiten die veroordeelden op en besteden het geld aan slachtoffers van misdrijven.

Schetters, ook voorzitter van de koepelorganisatie TBS Nederland: „Nogal wat tbs-patiënten hebben zeer ernstige misdrijven gepleegd. Daar is vergelding op zijn plek. Toch betekent dat niet dat je delinquenten met een psychiatrische stoornis dan maar niet moet behandelen.

Iemand kan bij het plegen van een misdrijf, zoals het in brand steken van een woning, volledig de weg kwijt zijn. Sommigen worden suïcidaal op het moment dat ze beseffen wat ze een ander aadeden. Ik vind het lastig om te zeggen: „We sluiten zo'n dader gewoon levenslang op en kijken niet meer naar hem om.” Wij zien immers meer dan eens dat tbs-patiënten na een behandeling aardig opknappen. Al vinden veel patiënten tbs ook lastig en ongrijpbaar. Ze weten niet wanneer de behandeling eindigt en verzuchten nogal eens: „Wanneer is dit circus afgelopen?”

Adank, zo'n 38 jaar werkzaam in de detentiesector, eerst in gevangenschappen, pakweg de laatste twintig jaar in de tbs-sector: „In de Verenigde Staten worden gevangenschappen volgepropt met mensen die onbehandeld blijven. Daar zijn de misdaadcijfers veel hoger dan in Nederland. Hier hanteren we een veel humaner systeem, met goede resultaten.”

In tbs-klinieken en in gevangenschappen komen drugs binnen. Zou daar niet strenger tegen moeten worden opgetreden?

Adank: „Drugs mogen de kliniek niet in. Daar zijn we strikt in. Maar je kunt je ogen niet sluiten voor het feit dat er soms drugs binnenkomen. We hebben het over drugsgebruik tijdens de therapie.”

Schetters: „Patiënten ontvangen bezoekers, die zitten niet achter glas. Je wilt immers dat patiënten het contact met de buitenwereld houden. Al laten we natuurlijk niet iedereen toe. Drugs zijn nu eenmaal nooit helemaal uit te bannen. Bezoekers kunnen die verstopen in hun lichaamsholtes. De wet staat ons niet toe dat we die holtes inspecteren. Fouilleren

of snuffelen door een drugshond na toestemming kan wel. Als bezoekers dat niet willen, kunnen we hun de toegang weigeren.

We zitten vooral aan de controlekant bij de patiënt. Vaak weten we welke tbs-patiënten een sleutelrol spelen bij drugshandel. Die houden we extra in de gaten. We organiseren regelmatig kamer- en urinecontroles of zetten een drugshond in. Geregeld waarschuwen patiënten ons: „Pas op, er zijn drugs binnen.” De medewerker was net een paar dagen in dienst. Het kan echt link zijn als er een nieuwe, onbekende harddrug in omloop is en mensen niet weten wat ze slikken.”

De Kijvelanden, waar ook zedendelinquenten verblijven, heeft een erotheek. Daar kunnen tbs'ers pornografische dan wel erotische video's krijgen. Kunt u zich voorstellen dat zo iets bevrediging oproept in de samenleving?

Schetters: „We hebben de erotheek sinds 2017. Vooraf is daar veel over gesproken. Seksuele behoeftes behoren tot de basisbehoeften van de mens. Daarom willen we, waar mogelijk, seksualiteit faciliteren. Dus bieden we relatief vrouwvriendelijke porno aan.”

Adank: „We zeggen niet: „Jongens, grabbelen maar.” Sommige tbs-patiënten mogen in de erotheek video's uitkiezen, anderen weer niet. We kijken naar iemands problematiek en hoe ver iemand is in de behandeling.”

Een beduidend deel van de samenleving vindt dat porno sowieso niet in de haak is, bijvoorbeeld omdat porno per definitie vrouwvriendelijk is.

Schetters: „Dat wordt een ingewikkelde discussie over normen en waarden. Feit is dat veel mensen in de maatschappij porno kijken. De vraag is wat gangbaar is. Antwoorden zijn niet zwart-wit. Je kunt niet altijd aan de repressieve kant zitten.”

Adank: „Een erotheek vind ik nog iets anders dan een pornotheek. Intussen controleren we de gegevensdragers van patiënten. Vorig jaar hebben we een USB-stick in beslag genomen met daarop gruwelijke beelden.”

Schaar

Een van de meest ingrijpende incidenten in de geschiedenis van De Kijvelanden speelde zich af op 3 februari 2017. Toen stak een patiënt (onder invloed van het middel Ritalin) de 25-jarige medewerker Arnd Otten met een schaar. De medewerker was net een paar dagen in dienst. Otten, predikantszoon, overleed op 5 februari.

Het openbaar ministerie legde De Kijvelanden in 2020 een boete op van 20.000 euro en oordeelde dat de kliniek „niet genoeg heeft gedaan om te zorgen voor een veilige werksituatie”.

Hoe kijkt u terug op die heftige gebeurtenis?

”

Ik wil benadrukken dat het tbs-systeem ons veel goeds brengt; ik zie ernstig zieke mensen opknappen

Joep Adank, directeur bedrijfsvoering

Schetters, die destijds geneesheer-directeur was van Fivoor (de koepel waar de tbs-kliniek onder valt), maar geen directeur was van De Kijvelanden: „In 2017 heeft De Kijvelanden haar onschuld verloren. Ik liep ten tijde van de steekpartij door de kliniek en heb het drama van dichtbij meegemaakt. Er heerste totale ontreding. Zeker het thuisfront van medewerkers was bezorgd. Is het wel zo'n goed idee om in De Kijvelanden te werken? Ik bemerkte grote saamhorigheid onder ons personeel. Ook veruit de meeste patiënten waren ontdaan.”

Mes

Ook in 2020 schudde De Kijvelanden op haar grondvesten. Toen ontsnapten twee extreem vluchtgevaarlijke tbs-patiënten, Tony van H.

De directeuren Joep Adank (l.) en Jasper Schetters in tbs-kliniek De Kijvelanden in Poortugaal. beeld Cees van der Wal

Tbs-feiten

- In 2023 ontvluchtte in Nederland geen enkele patiënt een tbs-kliniek.
- In 2022 namen twee tbs-patiënten de benen, in 2021 nul, in 2020 twee, in 2019 één en in 2018 nul.
- In 2023 haalden tbs-patiënten in Nederland 216 diploma's, in 2022 stond de teller op 127.

heidsbeleid vorm te geven: „Van belang is forensische scherpte, zoals wij dat noemen. We hebben de afgelopen jaren veel nieuw personeel in dienst genomen. Het is zaak ook hen te doordringen van het belang van signaleren van verdachte en onveilige situaties.”

Schetters: „Na de uitbraak bestond de begrijpelijke neiging om steeds repressiever op te treden in de kliniek. Maar je kunt ook schijnveiligheid creëren. Als je patiënten steeds meer beperkingen oplegt, wordt het er niet veiliger en gezelliger op.”

Telefoon

Opschudding binnen De Kijvelanden ontstond eveneens in 2023. Toen bleek dat een therapeute een telefoon had binnengesmokkeld voor een tbs-patiënt. De twee stuurden elkaar duizenden romantische en seksueel getinte berichten. De rechter veroordeelde de vrouw dit jaar tot een werkstraf van 240 uur en een voorwaardelijke celstraf van één jaar voor het binnensmokkelen van de telefoon.

U werd als het ware van binnenuit aangevalen, hoe hebt u dat ervaren?

Schetters: „Je wilt blind kunnen varen op je personeel. Als blijkt dat dat toch niet kan, voel je je bedrogen. Meer dan eens gaan personeelsleden en patiënten intensief met elkaar om. Dan kunnen gevoelens voor elkaar ontstaan. Maar een relatie tussen een behandelaar en patiënt kan absoluut niet. Je wordt dan chantabel. Dus moet een personeelslid op tijd gevoelens voor een patiënt binnen een team bespreekbaar maken. Zodat je kunt voorkomen dat grenzen worden overschreden.”

In de media wordt tbs vaak in verband gebracht met schokkende incidenten. Denk aan een tbs-patiënt die tijdens verlof een misdrijf pleegt. Stoot die berichtgeving u?

Adank: „Ik begrijp dat mechanisme, maar het stelt me ook teleur. Jaarlijks vinden er in de tbs-sector zo'n 88.000 verloven in allerlei soorten en maten plaats. In 0,02 procent van die zaken gaat er iets mis. Daar valt dan ook een zaak onder waarbij een patiënt zich na verlof te laat weer meldt voor terugkomst. Ik wil benadrukken dat het tbs-systeem ons veel goeds brengt. Ik zie ernstig zieke mensen opknappen; de maatschappij wordt daar veiliger van.”

Schetters: „Niet voor niets hebben sommige gevangenschappen in België ons model overgenomen. Voorheen zaten psychisch zieke misdadigers bij onze zuiderburen min of meer weg te kwijnen. Het zijn vaak ogenschijnlijk kleine dingen die mijn baan mooi maken. Ik kan genieten als een tbs-patiënt erin slaagt om voor 150 mensen een kerst diner te regelen of glundert met zijn schoonmakersdiploma.”

